

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҚҰРЫЛТАЙЫНЫҢ
ДЕПУТАТЫ

ДЕПУТАТ
КУРУЛТАЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Астана, Мәңгілік Ел даңғылы, 2

20 __ жылғы «__» _____

№ _____

010000, Астана, проспект Мәңгілік Ел, 2

«__» _____ 20 __ года

№ _____

2026 жылғы 7 қазанда жарияланды

Қазақстан Республикасы
Ұлттық Банкінің Төрағасы
Т.М. Сүлейменовке

ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛ

Құрметті Тимур Мұратұлы!

Азаматтардың берешегін өндіріп алу кезінде олардың заңнамада белгіленген құқықтары мен әлеуметтік кепілдіктерін сақтау мәселесі бүгінде өзекті болып отыр.

Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің деректері бойынша, 90 күннен астам мерзімі өткен проблемалық кредиттер көлемі 1,8 трлн теңгеге жеткен.

Ал Әділет министрлігінің мәліметіне сәйкес, атқарушылық іс жүргізу шеңберінде 1,5 миллионнан астам азаматтың банк шоттарына тыйым салынған.

Қазақстан Республикасының «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Заңында борышкердің жалақысы мен өзге де кірістерінен өндіріп алу кезінде оның кірісінің кемінде 50 пайызын сақтау, сондай-ақ заңда белгіленген жағдайларда ең төменгі күнкөріс деңгейіне қатысты кепілдіктер көзделген.

Алайда банк шоттарына шектеу қойылған кезде аталған кепілдіктердің іс жүзінде қалай қамтамасыз етілетініне қатысты мәселе туындайды. Бүгінде төлемдердің басым бөлігі қолма-қол ақшасыз жүзеге асырылады. Ал банк шотына қойылған шектеу азаматтың заңмен қорғалатын немесе өмір сүруіне қажетті қаражатын іс жүзінде пайдалану мүмкіндігін шектеуі мүмкін. Бұл азаматтың азық-түлік пен дәрі-дәрмек сатып алуына, көлік, байланыс және коммуналдық қызметтерге және басқа да бірінші кезектегі қажеттіліктеріне ақы төлеуіне тікелей әсер етеді.

Берешекті өндіріп алу шаралары борышкердің қарыз міндеттемелерін орындауын қамтамасыз етумен қатар, оның заңмен қорғалатын қаражатына қолжетімділігін толық шектемеуі тиіс. Бұл, бір жағынан, азаматтың ең төменгі

қажеттіліктерін қамтамасыз етсе, екінші жағынан, оның тұрақты табыс табуын және берешегін өтеу мүмкіндігін сақтауға мүмкіндік береді.

Біз Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің құзыреті шегінде және мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, аталған мәселені құқықтық және технологиялық тұрғыдан шешу мүмкіндігін қарастыру қажет деп есептейміз.

Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінен:

1. Банк шоттарына шектеу қойылған кезде борышкердің заңнамаға сәйкес өндіріп алуға жатпайтын немесе сақталуға тиіс кірістері мен қаражатына қолжетімділікті қамтамасыз етудің қолданыстағы құқықтық және техникалық тетіктері туралы ақпарат беруді; Аталған тетіктердің іс жүзінде қолданылуына талдау жүргізілген болса, оның нәтижелері мен анықталған проблемаларды да көрсетуді;

2. Екінші деңгейдегі банктердің ақпараттық жүйелерінде борышкердің өндіріп алуға жатпайтын немесе заңнамаға сәйкес сақталуға тиіс қаражатын автоматты түрде сәйкестендіріп, аталған қаражатты пайдалануға мүмкіндік беретін «қорғалған төлем минимумы» тетігін енгізу мүмкіндігін қарастыруды; Бұл ретте мұндай тетікті енгізу үшін қандай заңнамалық, нормативтік және техникалық өзгерістер қажет екені жөнінде нақты ұсыныстар беруді;

3. Банк қарыздары мен микрокредиттер бойынша шарттарда берешекті өндіріп алу кезінде борышкердің заңмен қорғалатын кірістері мен қаражатын сақтау кепілдіктерін және оларды пайдалану тәртібін көрсету мүмкіндігін қарастыруды; Бұл мәселені іске асыру үшін Ұлттық Банктің құзыреті шегінде қандай нормативтік талаптарды белгілеуге болатынын, сондай-ақ өзге де мемлекеттік органдардың құзыретіне жататын қажетті өзгерістерді көрсетуді;

4. Банк шотына шектеу қойылған жағдайда азаматтың заңмен қорғалатын немесе ең төменгі қажетті қаражатын азық-түлік, дәрі-дәрмек, коммуналдық қызметтер, көлік және байланыс сияқты бірінші кезектегі қажеттіліктерге пайдалануына мүмкіндік беретін бірыңғай және түсінікті тәртіпті енгізу мүмкіндігін қарастыруды; Бұл ретте азаматтың қосымша өтініштер мен ұзаққа созылатын рәсімдерге жүгінбей, заңмен қорғалатын қаражатын уақтылы пайдалануын қамтамасыз ететін цифрлық шешімдерді қолдану мүмкіндігін де қарастыру қажет деп санаймыз.

5. Ұлттық Банк, Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі, Әділет министрлігі және екінші деңгейдегі банктердің ақпараттық жүйелері арасында борышкердің заңмен қорғалатын қаражатын сәйкестендіру және оған қолжетімділікті қамтамасыз ету жөніндегі өзара іс-қимыл тетігін жетілдіру бойынша ұсыныстар беруді; Атап айтқанда, қазіргі уақытта аталған кепілдіктердің толық іске асуына кедергі келтіріп отырған құқықтық, ақпараттық немесе технологиялық мәселелер бар болса, оларды жою жолдарын көрсетуді;

6. Борышкердің заңмен қорғалатын қаражатына қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған шетелдік тәжірибеге және халықаралық практикаға талдау жүргізу мүмкіндігін қарастыруды; Оң нәтиже көрсеткен тетіктер болған жағдайда, оларды Қазақстанның банк жүйесінде қолдану мүмкіндігі жөнінде ұсыныстар енгізуді;

7. Ұлттық Банктің құзыреті шегінде аталған мәселе бойынша тиісті нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру немесе заңнамалық өзгерістер енгізу қажет болған жағдайда, Үкіметке және мүдделі мемлекеттік органдарға тиісті ұсыныстар енгізу мүмкіндігін қарастыруды;

8. Осы депутаттық сауалда көтерілген мәселелер бойынша Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ұстанымын, нақты құқықтық және техникалық шешімдерді, оларды іске асыру мүмкіндігін, сондай-ақ қажет болған жағдайда заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерге енгізілуі тиіс өзгерістер жөніндегі ұсыныстарды көрсете отырып, **толық жазбаша жауап беруді сұраймыз.**

Депутаттық сауал мақсаты борышкерлерді қарыз міндеттемелерінен босату немесе кредиторлар талаптарын шектеу емес. Мақсат – берешекті өндіріп алу барысында азаматтың заңнамада белгіленген ең төменгі қажетті және заңмен қорғалатын қаражатын сақтап, оны нақты пайдалану мүмкіндігін қамтамасыз ету.

Мұндай тетік азаматтардың негізгі қажеттіліктерін өтеумен қатар, олардың еңбек етуге, тұрақты табыс табуға және берешегін өтеуге мүмкіндік беретін қаржылық жағдайын сақтауға ықпал етеді деп есептейміз.

**Құрметпен,
«Ауыл» партиясы»
фракциясы депутаттары**

**А. Мухаметов
Қ. Айтуғанов
С. Егізбаев
Ш. Байманов
З. Бегалиева
М. Иргібаев
В. Киян
Д. Райханова
Р. Токсеитова**

**«Respublica» партиясы
фракциясының депутаттары**

**Р. Идрисов
М. Хасенов**

**«Әділет» партиясы
фракциясының депутаты**

Д. Маралов

*орын. К. Алтынбеков
тел. 746762*